

e-ISSN: 2630-6417

International Journal Of
Social, Humanities And
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 54
Year: 2022 JULY
Pp: 827-839

Arrival
29 May 2022
Published
31 July 2022

Article ID
63315
Article Serial Number
4

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.63315>

How to Cite This Article
Üstün, A. & Yiğit, A. (2022).
"Mesleki Eğitimde Yaşanan
Sorunlar ve Çözüm
Önerileri", Journal Of Social,
Humanities and
Administrative Sciences,
8(54):827-839

International Journal Of
Social, Humanities And
Administrative Sciences is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.
This journal is an open
access, peer-reviewed
international journal.

Mesleki Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Questions and Solution Suggestions Related to the Profession

Ahmet Üstün Adem Yiğit

Prof. Dr. Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye
Yüksek Lisans Öğrencisi. Amasya Üniversitesi, SBE, Eğitim Ynetimi ABD, Amasya, Türkiye

ÖZET

Son yıllarda teknolojiye hızlı ilerlemeler iş sektöründe nitelikli elemana olan ihtiyacı arttırmıştır. Bu da iş piyasasına ara eleman yetiştiren mesleki eğitimin, ülkelerin gelişim ve ilerlemelerinde ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Mesleki eğitimin önemi doğrultusunda bu çalışmada Türkiye’de mesleki eğitimde yaşanan sorunları ortaya koymak ve olası çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden olan, olgu bilim deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcılar ise amaçlı örneklem yöntemi çerçevesinde kolay ulaşılabılır örneklem tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Belirlenen yöntem ve teknik doğrultusunda araştırmanın çalışma grubu Amasya il merkezindeki meslek liselerinde görev yapan 8 meslek öğretmeninden oluşmaktadır. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmacılar mesleki eğitimde yaşanan sorunları öğrenci kaynaklı, veli kaynaklı, öğretmen kaynaklı, eğitim uygulamaları kaynaklı, fiziki ve donanım kaynaklı ve işletme kaynaklı temalar olarak kodlandırmış ve bazı sorunları şu şekilde bulmuştur. Başarısız öğrencilerin gelmesi, mezun olduğu alanda çalışmak istememesi, işletmelerde uyum sorunu ve devamsızlık, ilgisiz veli, tecrübe eksikliği, motivasyon eksikliği, stajın yetersiz olması, iş alanı olmayan yerlerde program açılması, temrinlik malzeme eksikliği, fiziki planlama yanlışlıkları ve işverenin olumsuz tutumu şeklinde bulunmuştur. Araştırmacılar yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerini; öğrenci kaynaklı, veli kaynaklı, öğretmen kaynaklı, eğitim uygulamaları kaynaklı, fiziki ve donanım kaynaklı ve işletme kaynaklı temalar altında kodlayarak birtakım çözüm önerilerini şu şekilde bulmuştur. Öğrenciler sınavla alınmalı, mühendislik alımlarında meslek liselerine öncelik tanınmalı, mezunlar takip edilmeli, işbirliği artırılmalı, tanıtımlar yapılmalı, mesleki gelişim eğitimleri yapılmalı, staj süreleri uzatılmalı, mesleki eğitimden anlayan yöneticiler atanmalı, meslek derslerinin sayısı artırılmalı, işletmeler ekonomik destek ve donanım desteği sağlamalı, devlet desteği artırılmalı, meslek odalarıyla ve işletmelerle işbirliği yapılmalı, bölgelerde proje okulları açılmalı ve kariyer basamakları oluşturulmalı, şeklinde sıralanmıştır. Sonuç olarak mesleki eğitim dinamik bir yapıya sahip olduğundan sürekli olarak değişim göstermektedir. Türkiye’de yıllarca mesleki eğitimin geliştirilmesi yönünde politikalar izlenmiş olsa da günümüzde hala meslek eğitimi veren okulların ve mesleki eğitim kurumlarının birtakım sorunlar yaşadığı ve bu sorunların istihdamı arttırmak ve güçlü bir ekonomiye sahip olabilmek için ivedilikle çözülmesi sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşgücü Piyasası, Mesleki Eğitim, Nitelikli Eleman

ABSTRACT

The rapid advances in taechnology have increased the need for qualified personnel in the business sector in recent years. This has revealed how important vocational education, which trains intermediate staff for the job market, is in the development and progress of countries..As for the importance of vocational education, this study aims to reveal the problems which are experienced in vocational education in Turkey and to offer possible solutions. The research was carried out using the qualitative research method and the phenomenology design, which is one of the qualitative research designs. The participants in the research were determined by using the easily accessible sampling technique within the framework of the purposeful sampling method. With the determined method and technique, the study group of the research was composed of 8 vocational teachers working in vocational high schools in the city center of Amasya. The obtained data were collected with a semi-structured interview form created by the researchers. The data obtained with the semi-structured interview form were analyzed by descriptive analysis method. The researchers coded the problems experienced in vocational education as student-based, parent-sourced, teacher-based, educational practices, physical and hardware-based, and business-related themes and found some problems as follows. It has been found that unsuccessful students do not want to work in the field they graduated from, adaptation problems and absenteeism in enterprises, disinterested parents, lack of experience, lack of motivation, insufficient internship, opening programs in places where there is no business area, lack of training materials, physical planning mistakes and negative attitude of the employer. The researchers found some solution suggestions by coding the solution suggestions for the problems under the themes of student-based, parent-sourced, teacher-based, educational practices, physical and hardware-based, and business-based themes. Students should be admitted by examination, vocational high schools should be given priority in engineering recruitment, graduates should be followed, cooperation should be increased, promotions should be made, professional development trainings should be made, internship periods should be extended, managers who understand vocational education should be appointed, the number of vocational courses should be increased, enterprises should provide economic support and equipment support, the state support should be increased, cooperation should be made with professional chambers and businesses, project schools should be opened in the regions and career steps should be established. As a result, since vocational education has a dynamic structure, it is constantly changing. Although policies towards the development of vocational education have been followed for years in Turkey, it has been concluded that vocational education schools and vocational education institutions still have some problems today and these problems are urgently resolved in order to increase employment and have a strong economy.

Keywords: Labor Market, Vocational Training, Qualified Personnel

1. GİRİŞ

Günümüzde bilgi ve teknolojiye hızlı değişim ve gelişmeler yeni iş sahalarının ve istihdam olanaklarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Teknolojik gelişmelere paralel olarak ülkelerin iş piyasası, ekonomisi, işsizlik oranı ve ulusal kalkınmaları etkilenmiştir. Aynı zamanda, teknolojiye hızlı değişimlerle birlikte iş piyasasında kesin ve köklü dönüşümler yaşanmış, iş becerileri ve meslekler de çok hareketli bir yapı halini almaya başlamıştır. Bu sebeple ülkeler gelişen dünya ekonomisinde söz sahibi olabilmek, teknolojik gelişmelere ayak uydurmak ve ekonomik kalkınmayı sürdürmek için sadece coğrafi konumları veya yer altı, yer üstü kaynakları ile değil; yetişmiş, nitelikli ve donanımlı insan gücüyle de ön plana çıkmak istemektedirler. Gömleksiz ve Erten (2010) ülkeler iş piyasasının ihtiyacı olan, nitelikte ve kalitede, ara personel ihtiyacını karşılayacak, insan iş gücü kaynağını yetiştirecek,

endüstriyel teknolojiye uyum sağlayabilecek ya da yeni teknolojiler üretebilecek iş gücünü oluşturmak için iyi bir mesleki eğitim sistemine ihtiyaç duymaktadır.

Mesleki eğitim, sanayi sektöründeki devrim sonrası, değişen iş piyasasının ihtiyacı olan insan kaynağını eğitmek ve ekonomik olarak gelişmek için geleneksel eğitimden farklı olarak geliştirilmiş müfredat ve öğrenme programlarını kullanan bir eğitim kurumu olarak ortaya çıkmıştır (Benavot, 1983; Grubb, 1985; Trow, 1961; akt., Özer, 2020). Literatürde mesleki eğitim, insanın çalışma hayatında, belirlenen bir meslekle alakalı mesleğin gerektirdiği işlevsel bilgi, beceri iş yapma alışkanlığı kazandıran ve kişinin yeteneklerini farklı yönleriyle geliştirip değiştiren bir eğitim türüdür (Aslantürk, 2014). Mesleki ve teknik eğitim ise, “bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri, tavır ve meslek alışkanlıkları kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme sürecidir” (Şahinkesen 1992; akt., Uçar ve Özerbaş, 2013). İş sektörüne uygun kaliteli eğitimin meslek içindeki insan becerilerini tüm yönleriyle geliştirdiği, istihdamı ve sosyal yaşam kalitesini arttırdığı, yenileşme ve gelişmelere öncülük ettiği, yurt içi ve yurt dışı yatırımları artırarak işsizliği azalttığı, çalışanların yüksek kazanç elde ettiği ve gelir yönünden sosyal dengeyi sağlamada önemli olduğu söylenebilir (OECD, 2010). Okay (2009) ise, mesleki ve teknik eğitimin amacını bireyleri endüstri, ticaret ve hizmet sektörüne vasıflı insan olarak eğitmek, yetiştirmek ve mesleklerinde ilerleme kaydedebilmek için yükseköğretim kurumlarına yerleşmelerini sağlayıcı temel becerileri kazandırmak şeklinde tanımlamıştır.

Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, mesleki eğitim yetiştirdiği insan gücü faktörü ile ülkelerin ekonomik gelişmesini ve endüstriyel kalkınmasını önemli derecede etkileme gücüne sahiptir. Gelişmiş ülkeler toplumsal kalkınmayı arttırmak ve sağlam bir ekonomiye sahip olmak için eğitim politikaları içerisinde orta ve yükseköğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine özel önem vermekte ve bunun için çaba sarf etmektedir (Adıgüzel ve Berk, 2009). Türkiye gibi gelişme aşamasında olan ülkeler, mesleki ve teknik eğitim kuruluşlarının teknolojik gelişmelere uyum sağlaması küresel pazarda rekabet ederek ekonomik gelişimlerini sürdürmesi için, mesleki ve teknik eğitimdeki değişimleri takip ederek kurum ve kuruluşlarını yeniden yapılandırıp güncellemesi gerekmektedir (Özkan 2009).

Türkiye’deki mesleki eğitim politikalarına bakıldığında nicelik ve nitelik olarak yeterli durumda değildir (Binici ve Arı, 2004). Türkiye’de ortaokuldan mezun olan öğrencilerin öncelikli amacı puan sıralamasında üstte olan ortaöğretim kurumlarına yerleşebilmektir. Bu da ortaöğretime geçiş sınavında başarılı olan öğrencilerin mesleki eğitim veren okullara yerleşme oranını düşürmektedir. Aynı zamanda mesleki eğitime kabul edilen öğrenciler herhangi bir yetenek sınavına tabi tutulmadığından istedikleri alan ve programlara yerleşebilmektedir. Bu okullardan mezun olan öğrencilere yapılan emek ve harcamalara karşın, eğitim aldığı mesleğin kendine uygun olmadığını düşünüp bu mesleği yapmak istemeyebilmektedir. Bir tarafta bu okullardan mezun olan nitelikli iş elemanları kullanılmamakta ve iş piyasasında nitelikli iş gücü gerektiren mesleklerde eğitim almamış kişiler çalışabilmektedir (Ergün, 2018). Bu da Türkiye ekonomisinin gelişen iş dünyasında ve uluslararası pazarda rekabet gücünün azalmasına neden olmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde mesleki eğitim geliştirmeye yönelik üç eğitim modelinin ön plana çıktığı görülmektedir. Uygulama ve teorik eğitim olmak üzere mesleki eğitimin tamamının okul içerisinde yapıldığı *Okul Merkezli Eğitim* modeli veya çıraklık eğitimin yapıldığı tam zamanlı olarak iş yerlerinde gerçekleştirilen *İşletme Merkezli Eğitim* modeli veya da okul-işletme ortaklığına dayalı işbirliği modeli (dual sistem)’dir (Davies ve Farquharson, 2004; akt., Adıgüzel ve Berk, 2009). Türkiye’nin mesleki eğitim politikası içerisinde bu üç eğitim modelini de görmek mümkündür (Adıgüzel ve Berk, 2009).

Günümüzde ise Türkiye’de uygulanan mesleki eğitim modeline bakıldığında uygulanan eğitim modeli okul-işletme ortaklığına dayalı işbirliği modelidir. Almanya, İsviçre ve Avusturya gibi ülkelerin uyguladığı *dual sistem* yoluyla firma sahipleri mesleki ve teknik eğitimde çok büyük oranda yüklenici durumundadır. Dual sistemde mesleğe özgü beceri geliştirmeye önem verilmektedir. Böylelikle en başta üretkenlik artırılarak ek işbaşı eğitim ihtiyacı azaltılmaktadır. Diğer taraftan dual sistemde, eğitim sistemi ile iş piyasası arasındaki işbirliğini güçlendirilerek, eğitimler sonunda mezun olan öğrencilerin işe olan adaptasyonları, entegre olmaları hızlanmaktadır (Korber, 2019). Türkiye 3308 sayılı mesleki ve teknik eğitim kanunu ile birlikte, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında okul-işletme ortaklığına dayalı işbirliği modeline geçerek tekrardan yapılandırılmıştır (Adıgüzel ve Berk, 2009). Ancak, Türkiye’de hala pek çok işveren ve sanayici tarafından nitelikli ara eleman temininde sıkıntıların olması ve mevcut olan teknik elemanların iş becerileri ve yeterlilik konusunda eksik olmaları nedeniyle eleştirilerde bulunmaktadır. Buda Türkiye’nin mesleki eğitim konusunda çok yol alması gerekliliğini göstermektedir (Alkan, Suiçmez, Aydınkıl ve Şahin, 2014).

2018 yılında MEB’in 2023 Eğitim Vizyonunu açıklamasıyla mesleki eğitimde yaşanan sorunların çözümüne yönelik çok yönlü adımlar attığı görülmektedir. İş piyasasıyla kapsayıcı işbirliklerinden mesleki eğitimde ulusal standartlara

uygun müfredat programların uygulanmasından, yüksek başarı ortalamasına sahip öğrencilerin yetiştirilmesi için elit mesleki ve teknik eğitim okulların kurulmasına kadar birçok konuda proje çalışmaları uygulamaya konulmuştur (Özer, 2020).

Sonuç olarak mesleki eğitim ile ilgili literatürde birçok araştırma ortaya konulmuş olmasına rağmen, mesleki eğitimin dinamik bir yapı göstermesi ve son yıllarda Türkiye'nin mesleki eğitimde uyguladığı stratejileri değerlendirmek, yaşanan sorunları belirlemek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla bu çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Yukarda ifade edilen açıklamalar kapsamında bu araştırmanın amacı, Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve yöneticilerin gözüyle mesleki eğitimde yaşanan sorunları ortaya koymak ve olası çözüm önerileri getirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve yöneticilere göre;

- ✓ Mesleki eğitim nedir?
- ✓ Türkiye'de mesleki eğitimde yaşanan sorunlar nelerdir?
- ✓ Türkiye'de mesleki eğitimde yaşanan sorunlara yönelik yapılması gerekenler nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın yöntem kısmında sırasıyla, araştırma yöntemi ve desenine, çalışma grubuna, verilerin elde edilmiş biçimine ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Araştırma, nitel araştırma yönteminden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Lichtman (2013) bilimsel çalışmalarda ayrıntılı ve derinlemesine bilgi elde etmek için nitel araştırma yönteminin önemli ve gerekli olduğunu belirtmektedir. Eğitim ortamları, yerine getirdiği görevleri itibarıyla sürekli değişen kendine has özellikleri, hizmet etmiş olduğu insanlara göre de bir işleyiş biçiminden dolayı aynı eğitim ortamlarının tekrarlanmasının imkânsız olduğu ortamlardır. Nitel araştırma ele aldığı sosyal bir olgu ve olayı genelleme yapmadan, derinlemesine ve kendi ortam sınırlılıkları çerçevesinde açıklık getirme gayreti içerisindedir. Nitel araştırmada genelleme yapmak güç olsa da, olgular konusunda elde edilen veriler, farklı ortamlarda benzer olguları anlamada bilgi kaynağı oluşturabilir. Bu anlamda nitel araştırma yöntemleri, uygulayıcı olan kişilere anlamlı ve gerçekçi bilgiler sunabilir (Yıldırım,1999). Nitel araştırma, var olan bir durumun çözümüne yönelik gözlem, görüşme ve doküman analizi şeklinde toplanan verileri daha önceden var olan veya bilinmeyen sorunların algılanmasına, sorunlarla alakalı doğal olguların doğru bir biçimde irdelenmesine yönelik öznel-yorumlayıcı bir durumu ifade etmektedir (Baltacı, 2019).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni çerçevesinde düzenlenmiştir. Mertens (2010) olgu bilim desenini bireylerin öznel deneyimlerine değinerek, sosyal olgu ve olaylara yönelik düşüncelerini, bakış açılarını ve insanların onlara yükledikleri anlamların incelenmesi olarak ifade etmektedir. Yıldırım ve Şimşek (2013) ise olgu bilim desenini kişilerin olgu ve olaylarla ilgili farkındalığının bulunduğunu ancak ayrıntılı ve detaylı bir kavrayışa sahip olunmayan olgu ve olaylara odaklanmak olduğunu ifade etmişlerdir.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada yer alan katılımcılar amaçlı örneklem yöntemi çerçevesinde kolay ulaşılabilir örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Olgu bilim deseni çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmalarda veri kaynaklarına ulaşmak için bizzat olgu ve olayları tecrübe eden ve yaşamışları ifade edebilen kişi ve gruplardan oluşturulur (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Araştırmacılar kolay ulaşılabilir örneklem tekniği ile zaman, para ve ulaşım yönünden en kolay olan katılımcıları seçerek çalışma grubunu oluştururlar. (Büyüköztürk, Çakmak-Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Bu yöntemle birlikte araştırmaya katılan bireylerden olgu ve olaylar hakkında daha ayrıntılı ve derinlemesine bilgi alınmaya çalışılır (Patton 1987).

Çalışma grubu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Amasya ili merkez ilçesindeki meslek liselerinde görev yapan 8 öğretmenden oluşmaktadır. Etik kurallara dikkat edilerek çalışma grubunda yer alan öğretmen ve yöneticilerin kişisel bilgileri saklı tutulmuş ve katılımcılar K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9 ve K10 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Sıra	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem	Branşı	Eğitim Seviyesi
K1	Erkek	40	11	Tesisat ve İklimlendirme	Lisans
K2	Erkek	37	18	Bilişim Teknolojileri	Y. Lisans
K3	Erkek	36	10	Tesisat ve İklimlendirme	Lisans
K4	Erkek	31	2	Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	Lisans
K5	Kadın	49	28	Yiyecek İçecek Hizmetleri	Lisans
K6	Kadın	40	15	El Sanatları	Lisans
K7	Erkek	32	4	Hayvan Sağlığı	Y. Lisans
K8	Erkek	35	8	Bilişim Teknolojileri	Lisans

Tablo 1'deki bilgiler incelendiğinde araştırmada yer alan katılımcıların 30-50 yaş aralığında olduğu, cinsiyetleri yönünden değerlendirildiğinde %75 erkek, %25 kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların mesleki kıdemleri ise %50 1-10 yıl aralığında, %37 10-20 yıl aralığında ve %13 20-30 yıl aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında %75 lisans, %25 yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir. Katılımcıların tamamının meslek liselerinde görev yapan meslek öğretmeni olduğu görülmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkiye'de mesleki eğitimde yaşanan sorunları ortaya çıkarmak için katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak veriler elde edilmiştir. Görüşme sorularının ölçülmek istenene hizmet edip etmediğini belirlemek amacıyla iki meslek öğretmeni ile ön görüşme yapılmış. Dönüt ve önerilere göre görüşme sorularına son hali verilmiştir. Görüşmenin sağlık olabilmesi için görüşmeden bir gün öncesi kişilerle irtibata geçerek uygun yer ve zaman belirlenmiş ve katılımcılarla 25-50 dakika aralığında görüşme yapılmıştır. Görüşmeler esnasında katılımcılardan müsaade isteyerek gerçekleştirilen konuşmalar kayıt altına alınmış ve kayıt altına alınan konuşma içerikleri bilgisayar ortamında yazılı belge haline dönüştürülmüştür.

Yapılan araştırmalar sonucunda bilgisayar ortamında yazılı hale dönüştürülen veriler numaralandırılarak sıraya konmuştur. Daha sonra nitel veriler betimleyici bakış açısına göre sırasıyla analiz edilerek çözümlenmiştir. Betimsel analiz nitel verilerin çözümlenmesini, araştırma öncesi belirlenen temalara göre tanımlanmasını, yorumlanmasını ve özetlemesine olanak sağladığından betimsel analiz tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel analiz tekniğinde araştırmacı, kişilerin algıladıkları veya yaşadıkları olgular hakkındaki görüşlerini çarpıcı şekilde ortaya sunmak gayesiyle sıklıkla doğrudan alıntılara başvurabilmektedir. Buradaki asıl amaç elde edilen verileri anlamlı bir yapıya ve yorumlanmış bir biçime kavuşturarak uygulayıcıların hizmetine sunulmasını sağlamaktır (Altunışık, Bayraktaroğlu, Coşkun ve Yıldırım, 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, araştırma soruları kapsamında analiz edilmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın araştırma sorularına ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Mesleki Eğitim Kavramına İlişkin Tanımlamaları

Kod	f	%	Örnek cümle
Mesleki bilgi beceri kazandırma yeri	4	50	"Mesleki eğitim bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi beceri kazandıran işe uyumunu sağlayan eğitimidir" (Ö4)
Ara eleman yetiştirme	2	25	"Ara eleman yani nitelikli eleman yetiştiren eğitim kurumlarıdır." (Ö5)
Mesleki edindirme	2	25	"Mesleki eğitim belirli bir meslek alanında öğrencilerin alabileceği temel eğitimin yuvası olarak tanımlıyorum. Öğrencilerin mesleki eğitimde aldığı temel eğitimle birlikte el becerisinin gelişmesi suretiyle gelecekte mesleğini yapan bireyler yetiştirme amacı taşıyor." (Ö2)
Toplam		100	

Tablo 2'ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitim kavramının tanımına ilişkin algıları sırasıyla 1. mesleki bilgi ve beceri kazandırma yeri, 2. ara eleman yetiştirme, 3. meslek edindirme şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu "Mesleki eğitimde yaşanan sorunlar nelerdir?" şeklindedir. Buna göre katılımcılar mesleki eğitimde yaşanan sorunları; öğrenci kaynaklı, veli kaynaklı, öğretmen kaynaklı, eğitim uygulamaları kaynaklı, fiziki ve donanım kaynaklı ve işletme kaynaklı olarak sıralamışlardır. Bu soruya ilişkin verilen cevaplar aşağıdaki tablolarda (Tablo 3A, 3B, 3C, 3Ç, 3D ve 3E) gösterilmiştir.

Tablo 3.A. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan öğrenci kaynaklı sorunlara ilişkin algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Öğrenci Kaynaklı	Başarısız öğrencilerin gelmesi	5	35	“İstekli öğrencilerin gelmemesi, genel olarak meslek liselerine başarısız öğrencilerin gelmesi.” (Ö7)
	Mezun olduğu alanda çalışmak istememesi	4	28	“Öğrencinin mezun olduğu alanda çalışmak istememesi gibi sorunlarda yaşıyoruz. Piyasada yeterince iş imkânı var. Meslek lisesinden mezun ettiğimiz öğrenci, kendisi mesleğinde çalışmak istediği takdir de yeterli iş alanı var. Fakat şu dönemde gençlerin bakış açısı fiziksel yorgunluk gerektiren işlerde çalışmak istemiyorlar.” (Ö2)
	Kültür derslerine ilgisizlik	2	15	“Kültür derslerine giren öğretmen arkadaşlarımızı dinlediğimizde bunlardan ciddi anlamda öğrencilerin kültür derslerine ilgisiz oldukları dönütleri gelmektedir.” (Ö1)
	İşletmelerde uyum sorunu ve devamsızlık	2	15	“Daha önce iş hayatını hiç tanımayan öğrenci işletmeyi aynı okuldaki sistem gibi görüyor, öğrenciye işletmelerin okul gibi bir ortam olmadığını rehberliğini yapsak ta öğrenci işletmeye gittiğinde okuldaki gibi davranmaya devam ediyor.” (Ö8)
	Disiplin sorunları	1	7	“Öğrenci velilerinin genelde parçalanmış aile olması veya ilgisiz aile olmasından kaynaklı disiplin problemleriyle çok sık karşılaşmaktayız.” (Ö1)
Toplam		14	100	

Tablo 3A’ya bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde öğrenci kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla 1. başarısız öğrencilerin gelmesi, 2. mezun olduğu alanda çalışmak istememesi, 3. kültür derslerine ilgisizlik, 4. işletmelerde uyum sorunu ve devamsızlık, 5. disiplin sorunları şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 3.B. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan veli kaynaklı sorunlara ilişkin algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Veli Kaynaklı	İlgisiz veli	5	62	“Diğer okullarda bu durum nasıldır bilmiyorum ama meslek liselerinde ilgisiz bir veli profili var. Öğrencilerinden çok bir beklentisi olmayan aynı zamanda okula çağırılmamıza rağmen yılda bir kere bile gelmeyen veliler var.” (Ö3)
	Olumsuz algı	3	38	“Öğrenci velisinin olumsuz algısından dolayı ilköğretimden sonra çocuğun ilgi ve yeteneğine göre değil de öğrencinin kararını bırakılmadan velinin gelecek gördüğü bir liseye göndermesi.” (Ö7)
Toplam		8	100	

Tablo 3B’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde veli kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla 1. ilgisiz veli, 2. olumsuz algı şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 3.C. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan öğretmen kaynaklı sorunlara ilişkin algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Öğretmen Kaynaklı	Tecrübe eksikliği	3	50	“Kalkınma öncelikli yerlerde öğretmenlik tecrübesi daha az olan yeni öğretmenler daha fazla görev yapıyor. Bu arkadaşlarımızın da alışma süreçleri olduğu için ister istemez uyum noktasında ve verim noktasında belli anlamda düşüş yaşanabiliyor.” (Ö1)
	Motivasyon eksikliği	2	33	“Öğretmenlerde motivasyon düşüklüğü oluyor ister istemez verdiği bilgiyi karşısında alacak veya ona geri dönüt sağlayacak bir öğrenci profili bulamadığı zaman öğretmenlerde de bir çaresizlik olabiliyor.” (Ö8)
	Öğretmen eksikliği	1	17	“Öğretmen eksikliği konusunda bölgesel sıkıntılar yaşanmakta. Kalkınma öncelikli yerlerde genellikle bu sıkıntılar yaşanıyor çünkü zorunlu hizmet olmayan veya muaf olan kişiler daha çok şehir merkezlerinde veya avantajlı bölgeleri tercih ediyorlar.” (Ö1)
Toplam		6	100	

Tablo 3C’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde öğretmen kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla 1. tecrübe eksikliği, 2. motivasyon eksikliği, 3. öğretmen eksikliği şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 3.C. Katılımcıların mesleki eğitimde eğitim uygulamalarından kaynaklı sorunlara ilişkin algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Eğitim Uygulamaları Kaynaklı	Kültür derslerinin fazla olması	3	30	“Alandan dal eğitimine öğrenci geçtiği zaman biraz alan dersleri artıyor ama yine de toplam olarak kültür derslerinin ağırlığı daha fazla, ben bu anlamda mesleki derslerin daha fazla olmasını düşünüyorum.” (Ö8)
	İş alanı olmayan yerlerde program açılması	3	30	“Her bölümde işletme bulmak farklıdır. Biz bunda mesela çok problem yaşıyorduk küçük bir ilçede tesisat bölümü vardı ama ilçede doğal gaz yoktu ve işletmede yoktu öğrencilerin ile gelmesi gerekiyordu.” (Ö3)
	Stajın yetersiz olması	2	20	“Sadece 12. Sınıfta yapılan staj saatleri bence meslek öğrenmede mesleği tanımada yetersiz kalmaktadır.” (Ö2)
	Birden çok okul türünün bir arada açılması	1	10	“Bir okul çatısı altında yani çok programlı Anadolu liseleri adı altında sadece meslek programları açılması bunun sebebi şu meslek liseleri veya mesleki eğitim veren okullar birbiri içinde fabrika gibi çalışıyor. Anadolu Lisesi öğrencisine bakarak, şöyle düşünüyor “benim kadar zorunlu değil, iş yapmıyor ve oda bende lise diploması alıyorum” şeklinde düşünüyor. Buda meslek lisesi öğrencisinde ister istemez motivasyon düşüklüğüne neden oluyor.” (Ö1)

Okul yöneticilerinin meslek öğretmeni olmaması	1	10	“Meslek lisesi okul müdürlerinin mesleğin içinden yetişmiş kişiler olmaması.” (Ö7)
Toplam	10	100	

Tablo 3Ç’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde eğitim uygulamalarından kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla 1. kültür derslerinin fazla olması, 2. iş alanı olmayan yerlerde program açılması, 3. stajın yetersiz olması, 4. birden çok okul türünün bir arada açılması şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 3.D. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan fiziki ve donanım kaynaklı sorunlara ilişkin algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Fiziki ve Donanım Kaynaklı	Donatım eksikliği	4	44	“Meslek liselerinde yeteri kadar araç gereç ve donanım bulunmamaktadır.” (Ö4)
	Temrinlik malzeme eksikliği	4	44	“Mesleki eğitimin pahalı bir eğitim olduğunu biliyoruz. En basitinden çocuğa elektrot kaynağı öğretmemiz gerekiyor. Teorik olarak öğrettiğimiz dersleri uygulama yaptırmak için gerekli malzemeler olmadığından uygulama eğitim yapamadığımız durumlar olabiliyor.” (Ö3)
	Fiziki planlama yanlışlıkları	1	12	“Okulların meslek alanlarına uygun dizayn edilmemesi, Meslek liselerinin ilkökul düzeninde dizayn edilmesi ve meslek liselerine uygun olmaması, Özellikle yeni yapılan meslek liselerinde atölyeler için uygun alanlar bırakılmaması.” (Ö7)
	Toplam	9	100	

Tablo 3D’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan fiziki ve donanım kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla 1. donanım eksikliği, 2. temrinlik malzeme eksikliği, 3. fiziki planlama yanlışlıkları şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 3.E. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan işletme kaynaklı sorunlara ilişkin algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
İşletme Kaynaklı	İşverenin olumsuz tutumu	4	44	“İşletme ve okul arasında uyumsuzluk var ikisi arasındaki bağlar zayıf, öğrencilerimiz mesleki alanına göre staj yapamıyor, çocuklara güvenilmiyor, çocuklara makinelerin başına oturtulmuyor, ya da donanım bilgisi verilmiyor. Çocuklara niteliksiz işçi gözüyle bakılıyor maalesef.” (Ö2)
	Staj yaptıracak işletmenin olmaması	4	44	“Bazı bölgelerde örneğin bilgisayar bölümü var. Fakat ilçede bir tane bilgisayar bölümüyle ilgili işletme var sizde 15 tane çocuk yetiştiriyorsunuz 15 tane çocuk bir işletme de staj yapamaz bununla ilgili bir sistem olmalı ve gerçekten o yörenin ihtiyacı olan alanlar açılmalı alana ihtiyaç kalmadıysa o alan kapatılmalıdır.” (Ö8)
	Öğrencilere kaba ve saygısızca davranılması	1	12	“İşyerinde diğer çalışanlarla stajyerlerin arasında da problemler yaşanabiliyor. Çalışanların kaba ve uygunsuz söylemlerle konuştuğuna şahit oluyoruz. Tabii öğrencilerimizde ergenlik çağına oldukları için bu kaba davranışlara karşı öğrencilerde sert tepkiler verince burada istemediğimiz durumlar olabiliyor.” (Ö1)
	Toplam	9	100	

Tablo 3E’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde işletme kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla 1. işverenin olumsuz tutumu, 2. staj yapacak işletmenin olmaması, 3. öğrencilere kaba ve saygısızca davranılması, şeklinde sıralamışlardır.

Araştırmanın dördüncü sorusu “Mesleki eğitimde yaşanan sorunlara yönelik yapılması gerekenler nelerdir?” şeklindedir. Buna göre katılımcılar mesleki eğitimde yaşanan sorunlara yönelik yapılması gerekenleri; öğrenci kaynaklı, veli kaynaklı, öğretmen kaynaklı, eğitim uygulamaları kaynaklı, fiziki ve donanım kaynaklı ve işletme kaynaklı olarak sıralamışlardır. Bu soruya ilişkin verilen cevaplar aşağıdaki tablolarda (Tablo 4A, 4B, 4C, 4Ç, 4D ve 4E) gösterilmiştir.

Tablo 4.A. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan öğrenci kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Öğrenci Kaynaklı	Öğrenciler sınavla alınmalı	3	25	“Meslek lisesine öğrenciler sınavla alınmalı. Sınavla alım meslek liselerinin kalitesini ve karakterini yükseltecektir.” (Ö2)
	Mühendislik alımlarında meslek liselerine öncelik tanınmalı	2	16	“Biz zaman zaman çalıştaylar da ve MEB’in istediği görüşlerde dile getirmeye çalışıyoruz öncelikle üniversitelerin mühendislik alanlarına gidecek öğrencilerin meslek lisesi mezunu olması gerekmektedir.” (Ö3)
	Mezunlar takip edilmeli	2	16	“Öğrenciler mezun olduktan sonra çok büyük bir takipsizlik var. Atıyorum bir iş kurumu meslek lisesinden mezun olmuş öğrencinin şu an ne iş yaptığını takip etmesi ve öğrenciye yönlendirici rehberlikte bulunması gerekiyor. İş-kur meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin alanlarıyla ilgili bir işte çalışmalarını teşvik etmelidir.” (Ö1)
	Yaptırım uygulanmalı zorlayıcı kararlar alınmalı	2	16	“Kişilerin mezun olduğu alanlarda çalışması için zorlayıcı kararlar alınmalı bu durum kişilerin tercihlerine bırakılmamalıdır. Öğrencilerin mezun olduğu alanda çalışabilmesi için ben burada Avrupa da uygulanan modelin uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Avrupa da kişilerin devletler kesinlikle işsiz ve boş gezmelerine müsaade etmemektedir. Özellikle kişilerin meslek eğitimi aldığı alanlarda çalışmalarına yönelik bağlayıcı ve zorlayıcı mevzuatlar var.” (Ö2)

Mühendis olacaklarda meslek lisesi okuma şartı aranmalıdır	1	9	“Mühendis olacak kişilerin meslek liselerini okumasın zorunlu olmalıdır. Atıyorum öğrenci düz lise okuyor veya fen lisesi okuyor elektrik elektronik mühendisliğine gidiyor fakat bu çocuk hayatında hiçbir kabloya değmeden, kontrol kalemi kullanmadan bakıyorsunuz üniversitede bilgi beceri noktasında sıfır noktada geliyor. Akademik kapasitesi çocuğun çok iyi ama bilgi beceri noktasında sıfır. Bununda yansıması bize şöyle oluyor mühendisler yetişiyor fakat bir mühendisin bir makineyi tamir etmesini bekleyemiyorsunuz. Mühendis sadece teorik olarak biliyor beceri olarak bilmiyor. Oysaki bu mühendis meslek lisesinde bizatihi bu becerilerle yetişerek mühendisliğe gelmiş olsa orda da teorik kısmını tamamlasa öğrenci hem beceri hem de teorik olarak kendini tamamlamış olacak.”(Ö1)
Telafi eğitimleri yapılmalı	1	9	“Bize 4 işlemlen bilen ve fen matematik becerisi gelişmiş öğrenciler lazım bizim her şeyimizde bir hesaplama var bu yüzden meslek liselerine geçen öğrencinin bir sene kültürel temel eğitimin tekrardan alması gereklidir.” (Ö2)
Alanlar arası geçiş sağlanabilmeli	1	9	“Öğrenciler meslek seçiminde esneklik tanınabilir. Örneğin çocuk 3. Sınıfa geldiğinde bu mesleği yapamayacağını düşündüğünde başka bir alana geçebilmelidir.” (Ö3)
Toplam	12	100	

Tablo 4A’ya bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde öğrenci kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. öğrenciler sınavla alınmalı, 2. mühendislik alımlarında meslek liselerine öncelik tanınmalı, 3. mezunlar takip edilmeli, 4. yaptırım uygulanmalı zorlayıcı kararlar alınmalı, 5. mühendis olacaklarda meslek lisesi okuma şartı aranmalıdır, 6. telafi eğitimleri yapılmalı 7. alanlar arası geçiş sağlanabilmeli şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 4.B. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan veli kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Veli Kaynaklı	İşbirliği artırılmalı	2	67	“Okul ve aile arasındaki işbirliği artırılmalıdır.” (Ö5)
	Tanıtların yapılması	1	33	“Alan tanıtımlarının daha özenle yapıp öğrencilerin ve velilerin daha sağlıklı bir lise seçmelerine olanak verilmelidir.” (Ö7)
	Toplam	3	100	

Tablo 4B’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde veli kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. işbirliği artırılmalı, 2. Tanıtımların yapılması şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 4.C. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan öğretmen kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Öğretmen Kaynaklı	Mesleki gelişim eğitimlerinin yapılması	3	75	“Milli eğitim bakanlığının mesleki kariyerini geliştiren öğretmenlere mutlak olarak destek vermesi gerekiyor işletmelerdeki usta öğreticiler mühendisler öğretmenler vesaire mutlaka mesleki gelişim adı altında eğitim almaları gereklidir.” (Ö2)
	Mesleki deneyimlerinin olması	1	25	“Meslek öğretmenlerinin atanmadan önce birkaç yıl özel sektörde sigortalarının ve çalışma deneyimlerinin olmasını isterim.” (Ö3)
Toplam		4	100	

Tablo 4C’ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde öğretmen kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. mesleki gelişim eğitimlerinin yapılması 2. mesleki deneyimlerinin olması, şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 4.C. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan eğitim uygulamaları kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Eğitim Uygulamaları Kaynaklı	Staj süreleri uzatılmalı	5	63	“Öğrencinin kademeli artışla 9. Sınıftan itibaren çıraklık eğitiminde olduğu gibi öğrencinin zamanının birçok kısmını işletmede geçirmesi öğrencinin iş hayatını tanıması ve özgüven kazanmasına, yapacağı mesleği daha yakından tanımasına sebep oluyor. Stajın bize kazandırdığı en büyük avantaj öğrenci bu mesleğe atılmadan önce bu mesleğin piyasada nasıl icra edildiğini ve hangi imkânlarla sahip olduğu bizzat sahada görüyor. Dolayısıyla öğrencinin staja 9. Sınıftan itibaren başlaması beceri eksikliklerinin tamamlanmasında etkili olabilir” (Ö8)
	Mesleki eğitimden anlayan yöneticiler olmalı	1	13	“Öncelikle il milli eğitim müdürlüklerinde mesleki teknik eğitimden anlayan bir personel bir şube müdürü olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü o bölgede mesleki teknik ihtiyacının belirlenmesi sadece meslek öğretmenlerinin inisiyatifine bırakılmamalı bu alanda yetişmiş ve gelişmiş yöneticilerin olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü alanda ihtiyaçlarımız şunlardır dediğimiz zaman sizin dilinizden anlayabilecek yöneticiler olursa bu noktadaki çalışmalar daha kolaylaşıyor. Ama diğer türlü siz bir şeyler teklif ettiğinizde karşınızdaki sizi anlayabiliyor. Dolayısıyla planlamanın başındaki kişilerin mesleki eğitimin içinden gelen kişiler olması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö1)
	Meslek derslerinin sayısı artırılmalı	1	12	“Akademik olarak en düşük seviyede geldikleri için bize bu dersler verimli geçmiyor zaten, bu derslerden verim alamadıkları için meslek liselerinde daha çok meslek öğrenen okullar haline geldi zaten ailede bu amaçla gönderiyor çocuğunu. Bu anlamda da gelen çocuğun kültür derslerden verim alamamamıza neden oluyor. Dolayısıyla madem bu derslerde ciddi verim alamıyoruz bu derslerin daha düşük hale getirilip meslek derslerinin daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö1)
Okul yöneticileri meslek öğretmeni olmalı	1	12	“Meslek liselerinde okul yöneticilerinin meslek lisesi öğretmenleri arasından görevlendirilmesi sağlanmalıdır.” (Ö7)	
Toplam		8	100	

Tablo 4Ç'ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde eğitim uygulamaları kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. staj süreleri uzatılmalı, 2. mesleki eğitimden anlayan yöneticiler olmalı, 3. meslek derslerinin sayısı arttırılmalı, 4. okul yöneticileri meslek öğretmeni olmalı, şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 4.D. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan fiziki ve donanım kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
Fiziki ve Donanım Kaynaklı	İşletmeler ekonomik destek ve donanım desteği sağlamalı	4	50	"İşletmeci okulda fiziki laboratuvarlar açmalı işletmeler makine teçhizatların bir örneğini okula vermeli bu laboratuvarlarda öğretmen ve öğrenciler çalıştırılıp, bünyesindeki usta öğreticiler mühendisler öğrencilere ders verebilmelidir." (Ö2)
	Devlet desteği arttırılmalı	3	38	"Okullarda yaşanan eksikliklerin daha çok devlet eliyle çözülmesi gerekmektedir." (Ö3)
	Alana uygun fiziki alanlar yapılmalı	1	12	Alana uygun atölyelerin yapılması, belli bir ortak proje değil, meslek alanlarına uygun okulların yapılması gereklidir." (Ö7)
	Toplam	8	100	

Tablo 4D'ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde fiziki ve donanım kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. işletmeler ekonomik destek ve donanım desteği sağlamalı, 2. devlet desteği arttırılmalı, 3. alana uygun fiziki alanların yapılmalı, şeklinde sıralamışlardır.

Tablo 4.E. Katılımcıların mesleki eğitimde yaşanan işletme kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm algıları.

Tema	Kod	f	%	Örnek cümle
İşletme Kaynaklı	Meslek odalarıyla ve işletmelerle işbirliği yapılmalı	3	50	"İşletmelere kamu ile işbirliği yapma zorunluluğu getirilebilir. Böylece okul ve işletme arasında kurulan ilişki tam olarak resmiyet kazanır. Böylece işletmelerdeki sorunlar ciddiyetle çözülebilir." (Ö4)
	Bölgelerde proje okulları açılmalı	2	33	"Bölge bazında yani 7 bölgede her bir yerde tam donanımlı kampüsler inşa ederek öğrencilerin kompleks bir eğitim almaları sağlanabilir. Örneğin öğrenciler otomotiv bölümü veya tesisat bölümü okumak istiyorlarsa sadece o bölgeye gidip eğitimlerini alabilirler." (Ö3)
	Kariyer basamakları oluşturulmalı	1	17	"İşletmelerde staj gören öğrencilerin işletmeye daha girer girmez profillerinin belirlenmesi lazım. Şef mi olacak şef yardımcısı mı olacak, 2 yıl çalışırsan şef yardımcısı olursun 4 yıl çalışırsan şef olursun 6 yıl çalışırsan beyaz yakalı olursun gibi protokoller olması gerekir okul ile işletme arasında. Bir unvan verilsin ki öğrenciler hem kendilerini değerli hissetsin hem de işletmelere daha yararlı olsunlar." (Ö2)
Toplam		6	100	

Tablo 4E'ye bakıldığında katılımcıların mesleki eğitimde işletme kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. meslek odalarıyla ve işletmelerle işbirliği yapılmalı, 2. bölgelerde proje okulları açılmalı, 3. kariyer basamakları oluşturulmalı, şeklinde sıralamışlardır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma meslek liselerinde görev yapan meslek öğretmenleri ile birlikte yapılmıştır. Araştırma sonucunda mesleki eğitimde yaşanan birtakım sorunlar belirlenmiştir. Araştırmacılar mesleki eğitimde öğrenci kaynaklı yaşanan sorunları sırasıyla, 1. başarısız öğrencilerin gelmesi, 2. mezun olduğu alanda çalışmak istememesi, 3. kültür derslerine ilgisizlik, 4. işletmelerde uyum sorunu ve devamsızlık ve 5. disiplin sorunları şeklinde bulmuşlardır. Elde edilen bulgular literatürdeki bazı çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Örneğin Kaya (2021) öğrencilerin mesleki eğitimden mezun olduktan sonra bölümleriyle ilgili bir mesleğe yönelmeyen öğrenci sayısının fazla olduğunu ve bu durumun yetkililerce dikkate alınması gerektiğini ayrıca yetişmiş insan gücünün ülke ekonomisi için üretimde değerlendirilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Özer (2021) ise, mesleki eğitimde uygulanan kat sayı uygulaması ile birlikte akademik anlamda düşük öğrencilerin meslek liselerine yöneldiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Demirtaş ve Küçük (2008) mesleki eğitim veren kız meslek liselerinde öğrenci niteliği konusunda sorunlar olduğunu ve daha çok akademik olarak başarısız öğrencilerin mesleki eğitimi seçtiklerini belirtmişlerdir.

Mesleki eğitimde veli kaynaklı yaşanan sorunlar ise sırasıyla 1. ilgisiz veli ve 2. olumsuz algı şeklinde bulunmuştur. Bu araştırmanın sonucunun bazı araştırmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Örneğin Gülhan (2017) mesleki eğitimin veliler ve öğrenciler tarafından tercih edilmeme nedenlerini; mesleki eğitime yönelik olumsuz algı, meslek alanlarını küçümseme, meslek eğitimden mezun olanların meslek sahibi olamayacağı inancı, bu okulda okuyan öğrencilerin düşük akademik kapasiteye sahip olduğu düşüncesi, üniversiteye girişlerde ek puan getirmemesi, son sınıfa doğru kültür derslerinin azalması, velilerin çocuklarını beyaz yakalı görmek istemesi veya öğrencilerin kolay yoldan para kazanma isteği şeklinde sıralamıştır. Aslantürk (2014) ise, mesleki eğitim, toplum nazarında düşük statüli bir değere sahip eğitim sistemi olarak görülmektedir. Bununla birlikte Ergün (2018) mesleki eğitime ailelerin ve öğrencilerin olumlu bakmadıklarını ve mesleki eğitime gelen öğrencilerin mezun olduktan sonra kendi alanında çalışmayacak bireyler olduğunu belirtmiştir.

Mesleki eğitimde öğretmen kaynaklı yaşanan sorunlar sırasıyla 1. tecrübe eksikliği, 2. motivasyon eksikliği ve 3. öğretmen eksikliği şeklinde bulunmuştur. İlgili literatüre bakıldığında bu araştırmanın sonucu bazı araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin Çelebi ve Deliktaş (2017) meslek öğretmenlerinin hizmet içi eğitim kurslarının yeterli olmadığını ve meslek liselerinde meslek öğretmeni eksikliği sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Karateke (2015) ise, meslek öğretmeni sayısındaki yetersizlik ve özellikle öğretmenlerin uygulama konusunda pratik bilgilerde yetersiz olması mesleki eğitim kalitesini etkileyen önemli bir etken olarak ifade etmiştir. Meslek içerisinde uzun yıllar yer alan meslek alanı öğretmenleri maalesef öğretmenlik yıllarına başladıkları bilgi ve donanımla öğretmenlik yapmaya devam etmektedir. Bu da günümüz teknoloji çağında öğrencilere bilgi aktarmada ciddi sorunlar yaşanmasına sebebiyet vermektedir (www.kamuajans.com).

Mesleki eğitimde eğitim uygulamalarından kaynaklı yaşanan sorunlar sırasıyla 1. kültür derslerinin fazla olması, 2. iş alanı olmayan yerlerde program açılması, 3. stajın yetersiz olması ve 4. birden çok okul türünün bir arada açılması şeklinde bulunmuştur. İlgili literatürün incelenmesi neticesinde bu araştırmanın sonuçları bazı araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin Uluğ (2019) meslek liselerinde haftalık ders saatlerinin fazla olduğunu ve modüler eğitim sisteminin de ihtiyacı karşılayacak anlamda güncel olmadığını belirtmiştir. Şahin ve Yalçın (2019) ise, 12. sınıfta verilen beceri eğitimlerinin sadece bu sınıf düzeyinde verilmesinin yetersiz olduğu belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde, Pehlivan ve Karlıklık (2018) 12. Sınıfta verilen beceri eğitiminin yetersiz olduğunu ve beceri eğitimlerinin daha alt sınıflardan başlanarak uzun zaman dilimine yayılması gerektiğini söylemişlerdir.

Mesleki eğitimde yaşanan fiziki ve donanım kaynaklı yaşanan sorunlar sırasıyla 1. donanım eksikliği, 2. temrinlik malzeme eksikliği ve 3. fiziki planlama yanlışlıkları şeklinde bulunmuştur. Bu araştırma neticelerinin bazı araştırma neticeleriyle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Örnek verecek olursak Gülhan (2017) meslek liselerinde eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan fiziki donanım ve malzemelerin yetersiz olduğunu ve okul müdürlerinin çoğunun okullarda bu sorunu yaşadığını belirtmiş ve bu konudaki ihtiyaçların acilen giderilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Adıgüzel ve Berk (2009) ise, mesleki eğitimde yeterliliğe dayalı modüler sistemin değerlendirilmesi çalışmalarında, mesleki eğitimde donanım eksikliğinden dolayı modüler sistemin tam olarak uygulanamadığını belirtmişlerdir.

Mesleki eğitimde işletme kaynaklı yaşanan sorunlar sırasıyla 1. işverenin olumsuz tutumu, 2. staj yapacak işletmenin olmaması, 3. öğrencilere kaba ve saygısızca davranılması, şeklinde bulunmuştur. İlgili literatür tarandığında bu araştırmanın sonuçlarının bazı araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Örneğin Ergün (2018) işletmelerde beceri eğitimine giden öğrencilere meslek yaptırma konusunda becerilerine güvenilmediğini, bunun yerine öğrencilere getir götür gibi basit işlerin yaptırıldığını ifade etmiştir. Ulutan (2019) ise, muhasebe meslek mensuplarının ortaöğretim muhasebe alanı beceri eğitimine bakış açıları adlı çalışmasında öğrencilerin beceri eğitimi gördükleri işyerinde kendilerine ait masa, bilgisayar gibi imkânlara sahip olduklarını; ancak muhasebe işlemlerin yapılabilmesi için gerekli olan paket programlara giriş için yetkilerinin olmadığını belirtmiştir. Bu eğitimleri almadan veya paket programları kullanmadan beceri eğitimiminin tamamlayan öğrencilerin nitelikli eleman olarak değerlendirilmesinin mümkün olmayacağını söylemiştir.

Araştırmacılar elde edilen bulgular doğrultusunda mesleki eğitimde yaşanan bir takım sorunlar belirlemişlerdir.

- ✓ Meslek liselerine akademik olarak başarısız öğrencilerin yerleşmektedir.
- ✓ Meslek lisesinde okuyan öğrencilerin veli potansiyelinin genel olarak ilgisiz veya parçalanmış bir aile yapısının olduğu belirtilmiştir.
- ✓ Öğrenci ailelerinin geçmişte uygulanan mesleki eğitim politikalarından dolayı mesleki eğitime karşı olumsuz tutumlar geliştirdikleri vurgulanmıştır.
- ✓ Öğrencilerin mezun olduktan sonra kendi alanlarında çalışmayıp daha kolay ve rahat para kazanma arzusuyla kendi alanlarında çalışmak istememektedirler.
- ✓ Meslek liselerinde kalkınma öncelikli bölgelerde yörenin ihtiyacı belirlenmeden veya planlanmadan meslek programları açılmaktadır.
- ✓ Çok programlı Anadolu liselerinde meslek alanı okuyan öğrencilerle Anadolu lisesi okuyan öğrencilerin bir arada olmaları meslek lisesi öğrencilerinde motivasyon ve özgüven kaybına neden olmaktadır.
- ✓ Kırsal bölgelerdeki meslek liselerinde öğrencilere staj yeri bulmakta sıkıntılar yaşanmaktadır.
- ✓ Öğrencilere staj yaptıran işverenlerin öğrencileri normal işçi statüsünde değerlendirerek, öğrencilerden normal işçiden beklediği performansı beklemektedir.
- ✓ Bazı programlarda sadece 12. sınıf öğrencilerine verilen haftalık 24 saat staj eğitiminin, öğrencilerin mesleği tanımalarında ve beceri edinmelerinde yetersiz kalmaktadır.

- ✓ İşyeri sahipleri öğrencileri istedikleri zaman stajlarına son verebilmektedir.
- ✓ Kırsal bölgelerde yaşayan öğrencilerin şehir merkezlerinde staj yapmaları barınma, beslenme ve ekonomik olarak sıkıntılar yaşamalarına sebebiyet vermektedir.
- ✓ Meslek liselerinde özellikle kırsal bölgelerdeki okullarda donanım ve temrinlik malzeme temin etmede zorluklar yaşanmaktadır.
- ✓ Meslek liselerine işletmelerin ve meslek odalarının gerekli desteği vermedikleri belirtilmiştir.

Araştırmacılar mesleki eğitimde öğrenci kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. öğrenciler sınavla alınmalı, 2. mühendislik alımlarında meslek liselerine öncelik tanınmalı, 3. mezunlar takip edilmeli, 4. yaptırım uygulanmalı ve zorlayıcı kararlar alınmalı, 5. mühendis olacaklarda meslek lisesi okuma şartı aranmalıdır, 6. telafi eğitimleri yapılmalı ve 7. alanlar arası geçiş sağlanabilmeli şeklinde bulmuştur. Literatüre bakıldığında elde edilen bulgular bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin Aslantürk (2014) meslek lisesinden mezun olup üniversiteye yerleşmek isteyen öğrencilere ek puan verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kaya (2021) ise, öğrencilerin mezun olduktan sonra kendi alanlarında istihdam edilebilmeleri için bazı şartların sağlanması, işletmelere kredi verilmesi ve yatırımların teşvik edilmesi gibi önlemler alınarak yetişmiş insan gücünün kullanımı sağlanabilir demiştir. Bununla birlikte Demirtaş ve Küçük (2008) Türkiye’de nitelikli iş gücü için mesleki eğitimde uluslararası alanda geçerli olacak bir belgelendirme sisteminin hayata geçirilmesinin gerekliliğini ifade etmiştir.

Araştırmacılar mesleki eğitimde veli kaynaklı yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerini sırasıyla 1. işbirliği artırılmalı ve 2. tanıtımların yapılması şeklinde bulmuştur. Bu bağlamda bu araştırmanın sonuçları bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin Adıgüzel ve Berk (2009) meslek liselerinde eğitim görmek isteyen öğrencilerin tespit edilmesi, ayrıca öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin dışında her hangi bir alan ve dala gitmesinin önüne geçilmesi için ilköğretimde rehberlik servislerinin mesleki eğitimi tanıtıcı etkinliklere yer verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Bunun yanında Aslantürk (2014) mesleki eğitimin toplum tarafından tanınmasını sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığına, sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere ve meslek odalarına büyük görevler düştüğünü ifade etmektedir.

Araştırmacılar mesleki eğitimde öğretmen kaynaklı yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerini sırasıyla 1. mesleki gelişim eğitimlerinin yapılması ve 2. mesleki deneyimlerinin olması şeklinde bulmuştur. İlgili literatürün taranması sonucunda bu araştırmanın sonuçlarının bazı araştırmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Önek verecek olursak Özer’e (2021) göre, öğretmen becerilerinin ve niteliklerinin artırılması eğitim sisteminin kalitesini de arttırmaktadır. Mesleki eğitimde teknolojik gelişmelere ve iş piyasasındaki değişimlere paralel olarak öğretmen becerilerinin de gelişmesi önem arz etmektedir. Demirtaş ve Küçük (2008) ise, öğretmen niteliklerinin artırılması için okul sanayi işbirliğinin artırılması ve hizmet içi eğitimlerin daha kapsamlı olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmacılar mesleki eğitimde eğitim uygulamaları kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. staj süreleri uzatılmalı, 2. mesleki eğitimden anlayan yöneticiler olmalı, 3. meslek derslerinin sayısı artırılmalı ve 4. okul yöneticileri meslek öğretmeni olmalı şeklinde bulmuştur. Bu araştırmanın sonuçları bazı araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Örneğin Özer (2021) işbaşında yapılan beceri eğitimleri, öğrencilerin mezun olduktan sonra katılacakları iş hayatını yakından tanımalarına, beceri kazanmalarına ve kendilerine olan güvenini arttıracaklarını söylemiştir. Aslantürk (2014) ise meslek liselerinde uygulamalı ders saati sayılarının artırılmasının öğrenciler için faydalı olacağını ifade etmiştir.

Araştırmacılar mesleki eğitimde fiziki ve donanım kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. işletmeler ekonomik destek ve donanım desteği sağlamalı, 2. devlet desteği artırılmalı ve 3. alana uygun fiziki alanlar yapılmalı şeklinde bulmuştur. İlgili literatürün taranması sonucunda bu araştırmanın sonuçların bazı araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Meslek eğitimin kendinden beklenenleri yapabilmesi için toplumdan, iş piyasasından ve devletten daha fazla destek alması gerekmektedir (Aslantürk, 2014; Gülhan 2017). Adıgüzel ve Berk’e (2009) göre ise, mesleki eğitimin pahalı bir eğitim olduğundan dolayı mesleki eğitim ihtiyaçlarının sadece devlet tarafından karşılanması güç görünmektedir. Bu sebeple mesleki eğitimde gerekli olan donanım ve malzeme ihtiyaçları işverenler tarafından karşılanabilir şekilde ifade etmişlerdir.

Araştırmacılar mesleki eğitimde işletme kaynaklı yaşanan sorunlara çözüm önerilerini sırasıyla 1. meslek odalarıyla ve işletmelerle işbirliği yapılmalı, 2. bölgelerde proje okulları açılmalı ve 3. kariyer basamakları oluşturulmalı şeklinde bulmuştur. Literatüre bakıldığında elde edilen bulgular bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örnek verecek olursak Kaya (2021) işletmelerde beceri eğitimi alan öğrencilerin daha nitelikli ve kalifiyeli bir eleman olmaları için işletmeler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Gül (2008) ise, mesleki eğitime öğrenci çekebilmek için mesleki eğitimden mezun olan öğrencinin istihdam olanağının da düşünülmesi

gerektiğini belirtmiştir. Meslek odalarıyla işbirliği yapıp istihdam olanakları sağlanırsa başarılı öğrencilerin mesleki eğitime olan taleplerinin artacağını söylemiştir.

Araştırmacılar meslek eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin, bulgulardan hareketle aşağıdaki önerileri getirmişlerdir.

- ✓ Üniversitelerin mühendislik bölümlerine alınan öğrencilerin mesleki ortaöğretim mezunu olma şartı aranabilir veya öncelik tanınabilir.
- ✓ Meslek liselerine öğrenci alımlarına sınav şartı getirilebilir.
- ✓ Toplum gözünde mesleki eğitimin önündeki olumsuz algıyı önleyebilmek için çeşitli tanıtımlar yapılabilir.
- ✓ Mesleki eğitime talebi arttırmak için ve mezuniyet sonrası kendi alanlarında çalışabilmeleri için mesleklerinde kariyer basamakları oluşturulabilir.
- ✓ Mesleki eğitim öğrencilerinin mezun oldukları alanda istihdam edilebilmeleri için işyerleri ile çeşitli protokoller yapılarak istihdamları sağlanabilir.
- ✓ Mesleki eğitimde okul merkezli bir eğitim anlayışı yerine, işyerleriyle daha fazla işbirliğini gerektirecek okul-ışletme merkezli bir anlayış benimsenebilir.
- ✓ İşletmelerin okullara daha fazla yatırım yapmaları sağlanarak, öğrencilerin daha nitelikli bir ara eleman olarak iş hayatına katılımları sağlanabilir.
- ✓ Kalkınma öncelikli yerlerde, bölgenin ihtiyacı gözetilerek program ve alanların açılması, ihtiyaç duyulmayan programa ve alanların kapatılması sağlanabilir.
- ✓ Mesleki eğitim programlarının nüfusun dağılık olduğu yerlerde Çok Programlı Anadolu Lisesi türü altında değil de, tek bir okul türü adı altında açılması sağlanabilir.
- ✓ Milli eğitim müdürlüklerinde meslek liselerinde veya mesleki eğitim merkezlerinde görev yapmış ve mesleki eğitimin sorunlarını bilen yöneticiler görevlendirilebilir.
- ✓ Meslek öğretmenlerinin, teknolojiye gelişmelerle ortaya çıkan yeni makine ve teçhizatların kullanımı için mesleki gelişim eğitimleri düzenlenebilir.
- ✓ Meslek liselerinin donanım ve temrinlik ihtiyacının karşılanması için işletmeler ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli ekonomik desteğin verilmesi sağlanabilir.
- ✓ Meslek liselerinde öğrencilere 9. Sınıftan itibaren 12. Sınıfa kadar, süresi giderek artan bir staj eğitimi verilebilir. Böylece öğrencilerin mesleğin avantajlarını zorluklarını görmesi, beceri edinerek yetenekleri geliştirmesi ve özgüven kazanması sağlanarak daha nitelikli insan gücü yetiştirilebilir.
- ✓ Öğrenciler mezun olduğu alanlarda çalışması için zorlayıcı kararlar alınmalı bu durum öğrencilerin ve ailelerinin tercihlerine bırakılmamalıdır.

Günümüzde en önemli üretim ve istihdam faktörleri, bilim ve teknolojik alanda uzmanlaşmış ve iyi yetişmiş insan gücünün olmasıdır. Bir ülkedeki sosyal ve kültürel alandaki yaşam standardının alım gücünün yüksek olması ve sanayi alanındaki gelişmişlik bilim ve teknolojiye ilerleme faktörlerine bağlıdır. Bu anlamda hem nitelik hem de nicelik yönünden yeterli üretimin gerçekleştirilmesinde, mesleki eğitim veren meslek liselerine ve mesleki eğitim kurumlarına büyük görevler düşmektedir (Çelebi ve Deliktaş, 2017). Sonuç olarak mesleki eğitim dinamik bir yapıya sahip olduğundan sürekli olarak değişim göstermektedir. Türkiye’de yıllarca mesleki eğitimin geliştirmesi yönünde politikalar izlenmiş olsa da günümüzde hala mesleki eğitimi veren okulların ve mesleki eğitim kurumlarının birtakım sorunlar yaşadığı ve bu sorunların istihdamı arttırmak ve güçlü bir ekonomiye sahip olabilmek için ivedilikle çözülmesi sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

1. Adıgüzel, O. C. ve Berk, Ş. (2009). Mesleki ve teknik ortaöğretimde yeni arayışlar: yeterliğe dayalı modüler sistemin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim fakültesi Dergisi*, 1(1), 220-236.
2. Alkan, R. M., Suiçmez, M., Aydınkal M. ve Şahin, M. (2014). Meslek yüksek okullarındaki mevcut durum: Sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(3), 133-140.
3. Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Adapazarı: Sakarya Kitabevi.

4. Aslantürk, M. (2014). *Türkiye’de mesleki teknik eğitimin yaşadığı sorunlar ve çözümleri konusunda mesleki eğitim yöneticileri, meslek dersleri öğretmenleri ve eğitimcilerin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniveristesi, Kahramanmaraş.
5. Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
6. Binici, H. ve Arı, N. (2004). Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 383-396.
7. Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
8. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
9. Çelebi, M. D. ve Deliktaş, M. (2017). Meslek liselerinde yaşanan sorunlar ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ilişkisi. Kayseri örneği. *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı*, 225-240.
10. Demirtaş, B. ve Küçük, M. (2008). Kız Meslek Liselerinin Günümüzdeki Sorunlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, (KEFAD)* 9(3), 147-159.
11. Ergün, H. (2018). Okul müdürleri ve işveren gözüyle mesleki eğitim sorunları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 0-0.
12. Gömleksiz, M. N. ve Erten, P. (2010). Mesleki ve teknik ortaöğretimde modüler öğretim programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler: Nitel bir çalışma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 174-198.
13. Gül, H. (2008). Türkiye’nin Eğitim Sorunları, AKP’nin Eğitime Bakışı ve Çözüm Önerileri. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (3), 181–196.
14. Gülhan, A. (2017). *meslek liseleri yöneticileri gözüyle meslek liselerinin önemi, mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri*. Tezsiz yüksek lisans projesi. Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
15. Kaya, N. (2021). *Meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin işletmelerdeki beceri eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. Tezsiz yüksek lisans projesi. Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
16. Karateke, T. (2015). İmam-hatip liselerinde idarecilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik nitel bir çalışma. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (5), 145-171.
17. Korber, M. (2019). Does vocational education give a labour market advantage over the whole career? A comparison of the United Kingdom and Switzerland. *Social Inclusion*, 7(3), 224-253.
18. Lichtman, M. (2013). *Qualitative research in Education: A user’s guide*. Sage publications.
19. Mertens, D. M. (2010). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixedmethods*. (3. Baskı). Thousand Oaks: Sage Publications.
20. OECD (2010). *A Skilled Workforce for Strong, Sustainable and Balanced Growth A G20 Training Strategy*. <https://www.oecd.org/g20/summits/toronto/G20-Skills-Strategy.pdf>.
21. Okay, Ş. (2009). Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Öğrencilerinin Memnuniyet Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Alan Araştırması: Denizli İli Örneği. *I Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongre Kitabı*, Çanakkale. <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/123.pdf>.
22. Özer, M. (2021). Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için atılan yeni adımlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(16), 1-16.
23. Özer, M. (2020). *Mesleki eğitimde paradigma değişimi Türkiye’nin mesleki eğitimle imtihanı*. (1. Baskı). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
24. Özkan, H. H. (2009). Mesleki Teknik Eğitimde İnovasyon İhtiyacı. *I Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongre Kitabı*, Çanakkale.
25. Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
26. Pehlivan, A. ve Karlıklı, M. (2018). Ortaöğretim kurumlarında verilen muhasebe eğitiminin muhasebecilik mesleğine uygunluğunun değerlendirilmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 151-165.

27. Şahin, A. ve Yalçın, H. (2019). *Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerdeki beceri eğitimi*. 4. Uluslar arası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Sempozyumu Bildirim Kitabı, 224-235.
28. Uçar, C. ve Özerbaş, M.A. (2013). Mesleki ve teknik eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki konumu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 242-253.
29. Uluğ, Z. A. (2019). *Yönetici görüşlerine göre meslek liselerinin sorunları ve çözüm önerileri (Esenyurt ilçesi örneği)*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. İstanbul.
30. Ulutan, R. (2019). *muhasabe meslek mensuplarının ortaöğretim muhasabe alanı beceri eğitimine bakış açıları*. Yüksek lisans tezi. Bartın Üniversitesi, Bartın.
31. Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
32. Yıldırım, A, Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
33. Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 1999.
34. <https://www.kamuajans.com/mesleki-ve-teknik-egitimde-sorunlar-ve-cozum-onerileri>